

Hoe herken je cliënten met Lichte Verstandelijke Beperkingen?

WWW.KOOSDEHAAN.NL

door Drs. Koos de Haan
Verpleegkundige, Docent en Verplegingswetenschapper

Deze gids kan voor jou het werken met “lastige cliënten” veranderen. Ik weet dat het een gewaagde claim is. Maar ik heb het al bij honderden verpleegkundig specialisten, bewindvoerders, praktijkbegeleiders en andere zorg- en dienstverleners zien gebeuren.

De kans is groot dat die lastige cliënt in jouw praktijk Licht Verstandelijke Beperkingen heeft, zonder dat jij dat doorhebt.

Waarom denk ik dat? Ik baseer dat op mijn eigen ervaring als verpleegkundige, docent en verplegingswetenschapper met een jarenlange expertise in omgaan met mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen.

Ik doceer over dit onderwerp onder meer aan de GGZ-VS, het opleidingsinstituut voor Verpleegkundig Specialisten voor de geestelijke gezondheidszorg. Ook geef ik trainingen bij instellingen voor hulp- en dienstverlening om het werken met lastige cliënten makkelijker te maken en betere resultaten te bereiken.

Wat blijkt keer op keer? De meeste zorg- en dienstverleners herkennen cliënten met Licht Verstandelijke Beperkingen niet. Ze vinden ze alleen maar ontzettend lastig. Omdat mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen bijvoorbeeld hun afspraken niet nakomen, soms agressief zijn en niet lijken te luisteren.

Ik kan hier uren over praten, omdat er nog veel meer kenmerkende aspecten zijn. En omdat ik heb ontdekt, dat jij als zorg- of dienstverlener veel meer bereikt als je begrijpt hoe je cliënten met Licht Verstandelijke Beperkingen herkent.

In deze gids vind je een aantal belangrijke tips hoe je mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen herkent op basis van hun vaardigheden bij taal, rekenen, tijd en aandacht.

Deze vaardigheden zijn onderdeel van het Conceptuele Domein, maar er zijn meer. Daarnaast zijn er andere domeinen, zoals het Sociaal Domein en het Praktisch Domein. Wil je meer weten? Bekijk dan mijn online programma “Licht Verstandelijke Beperkingen herkennen”.

Met vriendelijke groet,

Koos

PS: Meer weten? Volg het online programma “Licht Verstandelijke Beperkingen herkennen”. Dit programma wordt erkend door beroepsorganisaties en is goed voor 5 tot 7 PE-punten.

Inleiding

Volgens de DSM-V, het classificatiesysteem voor psychische stoornissen, heeft iemand Lichte Verstandelijke Beperkingen wanneer die persoon beperkingen kent in onder meer het Adaptief Functioneren.

In gewoon Nederlands: wanneer iemand moeite heeft zich aan de omstandigheden aan te passen. Hiermee is ieder mens elke dag druk.

Wanneer iemand moeite heeft zich aan te passen door Licht Verstandelijke Beperkingen, kan dit zichtbaar zijn in het gedrag.

Sommige zaken vallen op, omdat we verwachtingen van menselijk gedrag hebben die gekoppeld zijn aan de leeftijd van de persoon en algemeen aanvaarde normen.

Drie domeinen

Binnen het Adaptief Functioneren worden drie domeinen onderscheiden:

- Conceptueel Domein
- Sociaal Domein
- Praktisch Domein

Het Conceptueel Domein kent een relatie met zaken die samenhangen met onderwijs en betreft onder andere competenties op het gebied van rekenen, taal, lezen en schrijven. Binnen dit domein bestaan veel onderlinge relaties. Zo spelen in het oplossen van problemen de vaardigheden “denken” en “leren” een rol.

Spelenderwijs

In deze gids geef ik je tips voor het Conceptueel Domein. Inclusief suggesties voor vragen die je kunt stellen aan je cliënt en observaties die je kunt doen.

Bedenk daarbij dat het vaak noodzakelijk is om vragen spelenderwijs te stellen. Probeer het niet te laten klinken als een schoolse overhoring!

Tip 1

Taal

Wanneer we iets veel gebruiken, dan is het wel taal. We spreken, schrijven en lezen. Ook mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen. Voor de meesten ligt de nadruk op de gesproken taal. Velen kunnen schrijven en lezen, maar daarvan wordt minder gebruik gemaakt dan van het gesproken woord.

Probeer te achterhalen welke mogelijkheden de persoon heeft met taal.

Observaties:

- Kan iemand zich goed verwoorden?
- Worden de woorden op de juiste wijze gebruikt in de context?
- Probeer te achterhalen of de persoon anderen napraat, het zogenaamde 'papagaaien' toepast.
- Gebruikt iemand op de juiste wijze uitdrukkingen en/of spreekwoorden?
- Schrijft iemand foutloos of met veel taalfouten?
- Kan iemand een geschreven stuk foutloos en vloeiend voorlezen, bijvoorbeeld een brief van een officiële instantie?

Mogelijk te stellen vragen:

- Je zegt net, wat bedoel je daar eigenlijk mee?
- Wat heb je afgesproken met
- Vertel eens, hoe ging dat precies?
- Weet je wat bedoeld wordt met [noem uitdrukking of spreekwoord]?
- Kun je [neem iets moeilijkers dan naam en adres] voor me opschrijven?
- Zou je dit [bijvoorbeeld een brief van een officiële instantie] voor kunnen lezen?

Tip 2

REKENEN

In het leven komen regelmatig situaties voor waarin we gebruik moeten maken van onze rekenvaardigheden. Dit gaat meestal om optellen en aftrekken of om vermenigvuldigen en delen. De laatste twee zijn al moeilijker dan de eerste twee. Natuurlijk zijn er ook meer gecompliceerde rekenvaardigheden, maar daarvan maken mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen nauwelijks gebruik.

Probeer te achterhalen welke mogelijkheden de persoon heeft met rekenen.

Observaties:

- Kan iemand het juiste antwoord geven bij een optelsom?
- Kan iemand het juiste antwoord geven bij een aftreksom?
- Is iemand in staat om een afspraak over een aantal weken op de juiste datum te benoemen?
- Is iemand in staat om uit te rekenen hoeveel geld hij/zij terugkrijgt wanneer boodschappen gedaan worden en met briefgeld betaalt dat meer waard is dan de boodschappen kosten?
- Betaalt iemand overwegend met het briefgeld met de hoogste waarde, ook bij kleine aankopen?
- Kan iemand uitrekenen hoeveel de versnaperingen van de visite van drie mensen kosten?

Mogelijk te stellen vragen:

- Weet je hoeveel [geef op een speelse manier een som] is?
- Ik wil je graag over twee weken weer zien op dezelfde tijd. Welke datum is dat ook alweer?
- Wanneer je voor €... boodschappen doet, en je betaalt met €..., hoeveel € krijg je dan terug?
- Wanneer jouw drie vrienden op visite komen, en ze drinken evenveel als jij, hoeveel kost dat dan?

Tip 3

TIJD

In onze Westerse samenleving is tijd een veel gebruikt begrip. Zo verwachten we bijvoorbeeld dat iemand zich houdt aan tijdsafspraken. Maar ook gaan we ervan uit dat iemand kan klokkijken en beseft heeft van de volgorde van de maanden in het jaar. Dit is echter niet allemaal vanzelfsprekend voor mensen met Licht Verstandelijke Beperkingen.

Probeer te achterhalen welke mogelijkheden de persoon heeft met tijdsaspecten.

Observaties:

- Hanteert iemand de juiste zegswijze bij een tijd, bijvoorbeeld 'tien over half twaalf' of verwoordt hij/zij de digitale spreekwijze, bijvoorbeeld 11 uur 40?
- Kan iemand op een juiste wijze een analoge klok tekenen met een gevraagde tijd?
- Kan iemand verwoorden op welke tijd hij/zij moet vertrekken om op tijd op een afspraak te zijn?
- Heeft iemand beseft van wanneer hoogtijdagen of jaarlijks terugkerende gebeurtenissen plaatsvinden?

Mogelijk te stellen vragen:

- Hoe laat is het nu?
- Kun je een (analoge) klok tekenen met [bijvoorbeeld 11.37 uur] als tijd?
- Hoe lang doet het OV, bijvoorbeeld de bus, erover om bij jouw vriend te komen? Wanneer je om 12.00 uur bij hem wilt zijn, hoe laat moet je dan uiterlijk weg?
- Hoelang duurt het nog voordat we weer cadeaus krijgen met Kerst?
- Je wilt graag ... hebben. Dat kost veel geld. Daarvoor heb je jouw vakantiegeld nodig. Tot wanneer moet je dan wachten voordat je het kunt kopen?

Tip 4

AANDACHT

Aandacht kent een aantal aspecten. Onder meer de selectieve aandacht, die het vermogen weergeeft om onze aandacht op één taak te richten en ons niet te laten afleiden door andere gedachten of gebeurtenissen in de omgeving. Een ander onderdeel van aandacht is het vermogen tot specifiek waarnemen. Is iemand in staat om details waar te nemen, of neemt hij/zij het geheel waar met het zintuig, bijvoorbeeld de ogen of oren. Een ander belangrijk aspect van de aandacht is het vermogen om zich te concentreren. Kan iemand gedurende een bepaalde tijd bezig zijn met een specifiek iets.

Probeer te achterhalen welke mogelijkheden de persoon heeft met aandacht.

Observaties:

- Kan iemand zich bezighouden met een specifieke taak, zonder snel te worden afgeleid door gebeurtenissen in de omgeving of in zijn/haar hoofd?
- Hoe lang kan iemand een specifieke taak uitvoeren?
- Wanneer je met iemand tv kijkt, en de persoon vertelt erover, let dan op hetgeen hij/zij vertelt.
- Is dat een globale weergave of worden specifieke details verwoord?
- Reageert iemand tijdens een gesprek met jou op gebeurtenissen in de omgeving?
- Wanneer iemand iets vertelt, kan hij/zij de verhaallijn dan vasthouden?

Mogelijk te stellen vragen:

- Wanneer je aardappels kookt, waarop moet je dan vooral letten?
- Kun je een maaltijd koken? Wat vind je daaraan gemakkelijk en moeilijk?
- Kookt jouw eten weleens aan? Waardoor komt dat dan?
- Wanneer je aan het gamen bent, kun je dan gemakkelijk antwoord geven op een vraag van iemand in dezelfde kamer?

Slotwoord

Ik hoop je dat je aan de slag gaat met deze vier tips. Als je de volgende keer een lastige cliënt hebt, waarvan je het gedrag niet goed begrijpt, stel dan de vragen uit deze gids. Loop ook de observatiechecklist langs.

Zo krijg je meer vaardigheid in het herkennen van cliënten met Licht Verstandelijke Beperkingen.

[Wil je hier meer mee doen? Volg dan mijn online programma "Lichte Verstandelijke Beperkingen herkennen".](#)

Dit programma wordt breed gewaardeerd door beroepsorganisaties en is goed voor 5 tot 7 PE-punten.

BESTEL NU

“Goede mix van praktijkvoorbeelden, van handvatten die wij kunnen toepassen in de praktijk.”

Arnout Kroezen
Directeur Beaufin Bewindvoering & Budgetbeheer

“Je krijgt de theorie en daarnaast wordt alles geïllustreerd aan de hand van voorbeelden met mensen die zelf LVB hebben, waar Koos mee in gesprek gaat. Dus je ziet meteen waar het over gaat.”

Marlies Brethouwer
Verpleegkundig Specialist GGZ in opleiding

“Ik denk dat het deze programma LVB Herkennen heel erg bruikbaar is voor mensen die bij de politie werken, voor juristen, voor huisartsen, verpleegkundigen, maar ook bewindvoerders en mensen die in de maatschappelijke zorg zitten”.

Aart Eliens
Adviseur kwaliteit van zorg en onderwijs

Mooie leerzame programma's. Doen!

Peter Tieleman MANP
Verpleegkundig Specialist GGZ
GGZ Breburg
Hoofddocent module
ouderenspsychiatrie GGZ-VS
opleiding

Volg de scholing bij Koos!
Aanrader.

Floor Hijlkema-Douma
Verpleegkundig specialist
GGZ MSc
KieN Ggz instelling